

opracowanie
polecane przez
nauczycieli
i egzaminatorów

Henryk Sienkiewicz

Z PAMIĘTNIKA POZNAŃSKIEGO NAUCZYCIELA

Specjalna
CZCIONKA
ułatwiająca
szybkie czytanie

Autor:
Henryk Sienkiewicz

Tytuł:
Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela

Autorki opracowania:
Barbara Włodarczyk
Agnieszka Woźny

Korekta:
Agnieszka Nawrot
Agnieszka Woźny
Maria Zagnińska

Projekt okładki:
BROS

Ilustracje:
Lucjan Ławnicki

ISBN 978-83-7327-177-7

Wydanie III rozszerzone i uzupełnione

Copyright by Wydawnictwo GREG®
2017

Wydawnictwo GREG®
31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B
tel. (12) 643 55 14, fax (12) 643 47 33

Księgarnia internetowa: www.greg.pl
tel. (12) 644 98 90, w godz. 8.00–17.00

Znak firmowy GREG®
zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
BROS

Z PAMIĘTNIKA POZNAŃSKIEGO NAUCZYCIELA

Światło lampy, chociaż przyćmione, budziło mnie, i nieraz o drugiej lub trzeciej po północy widziałem Michasia pracującego jeszcze. Mała i wątła jego postać, przybrana tylko w białiznę, schylona była nad książką, a w ciszy nocnej senny i zmęczony głos powtarzał mechanicznie koniugacje¹ łacińskie lub greckie z tą jednostajnością, z jaką w kościele powtarzają słowa litanii. Gdym zawołał na niego, by szedł spać, chłopiec odpowiadał mi: „Nie umiem jeszcze lekcji, panie Wawrzynkiewicz”. Odrabiałem z nim przecie zadania od czwartej do ósmej, a potem od dziewiątej do dwunastej, i sam nie szedłem do łóżka, nimem się nie przekonał, że umie wszystko; ale doprawdy tego wszystkiego było za dużo. Skończywszy ostatnią lekcję chłopiec zapominał pierwszej, a koniugacje greckie, łacińskie, niemieckie i nazwy rozmaitych powiatów wprowadzały biedną jego głowę w taki zamęt, że spać nie mógł. Wyłaził tedy spod kołdry, zapalał lampę i zasiadał na nowo do stolika. Gdym go łajał² – prosił się i płakał. Potem tak już przyzwyczaiłem się do tych nocnych siedzeń, do blasku lampki i do mruczenia koniugacji, że kiedy mi ich brakło, sam spać nie mogłem. Może powinienem był nie pozwolić, by dziecko męczyło się nad siły, ale cóżem miał robić? Musiał przecie wyuczyć się co dzień choć jako tako lekcji, bo inaczej usunięto by go ze szkół, a Bóg jeden wie, co by to był za cios dla pani Marii, która po śmierci męża zostawszy z dwojgiem sierot, wszystkie nadzieje złożyła w Michasiu. Położenie było prawie bez wyjścia, bom z drugiej strony widział, że nadmierne wysilenia umysłowe podkopują zdrowie chłopca i mogą życiu jego zagrozić. Trzeba było przynajmniej wzmacniać go fizycznie, gimnastykować, kazać mu dużo chodzić lub jeździć konno, ale nie było czasu na to. Dziecko tyle miało do roboty, tyle do wyuczenia się na pamięć, tyle do napi-

**Michaś
w trakcie nauki**

**Wawrzynkiewicz
o systemie nau-
czania w pruskiej szkole**

¹ *koniugacja* – odmiana czasownika. Tu chodzi o odmianę czasowników greckich i łacińskich. Greka i łacina były wtedy językami wykładowymi w szkole, tak jak dzisiaj np. angielski i francuski.

² *łajać* – upominać, zwracać uwagę.

**Wawrzynkiewicz
o rodzinie
Michasia**

Rodzina Michasia była kiedyś bardzo zamożna, ale — za dużo kochali... Więc rozmaite burze rozwiały fortunę, a to, co zostało, nie jest wprawdzie nędzą, nie jest nawet ubóstwem, jednakże w porównaniu do dawnych czasów — miernością. Michaś był ostatnim z rodziny; toteż pani Maria kochała go nie tylko jak własne dziecko, ale zarazem jak wszystkie swoje nadzieje na przyszłość. Na nieszczęście, z zaślepieniem zwykłym matkom, widziała w nim niepospolite zdolności. Chłopiec wprawdzie istotnie nie był tępy, ale należał do tego rodzaju dzieci, których zdolności, z początku średnie, rozwijają się dopiero później, razem z siłami fizycznymi i zdrowiem. W innych warunkach mógłby być skończyć szkoły i uniwersytet, i stać się pożytecznym pracownikiem na każdym polu. W tych, jakie istniały, męczył się tylko i wiedząc o wysokim wyobrażeniu, jakie matka miała o jego zdolnościach, wysilał na próżno.

**Pani Maria —
oczekiwania
względem
Michasia**

Wiele na świecie widziały oczy moje, i postanowiłem się nie dziwić niczemu, ale wyznaję, że z trudnością uwierzyłem, by mógł istnieć taki zamęt, w którym by dziecku na złe wyszła wytrwałość, siła charakteru i praca. Jest coś w tym niezdrowego, i gdyby mi słowa mogły zapłacić za żal i gorycz, to doprawdy powiedziałbym razem z Hamletem¹¹, że dzieją się na świecie rzeczy, o których nie śniło się filozofom...

Pracowałem z Michasiem, jakby od tych stopni, które on za postępy dostawał, moja własna przyszłość zależała. Bo też obaj z moim droгим chłopcem mieliśmy jeden cel, a to: nie zmartwić jej, pokazać dobrą cenzurę¹², wywołać uśmiech szczęścia na jej usta.

Gdy mu się udało dostać dobry stopień, malec przychodził z klasy rozpromieniony i szczęśliwy. Zdawało mi się, że w takich razach urósł nagle, że się rozkurczał; jego chmurne zwykle oczy śmiały się wówczas tą szczera, dziecienną wesołością i świeciły

¹¹ *Hamlet* — tytułowy bohater dramatu Szekspira, wypowiadający słynne zdanie: „*Więcej jest rzeczy na ziemi i w niebie, niż ich się śniło waszym filozofom*”.

¹² *cenzura* — tu: świadectwo szkolne.

OPRACOWANIE

ŻYCIORYS HENRYKA SIENKIEWICZA

Henryk Sienkiewicz urodził się 5 V 1846 r. w Woli Okrzejskiej na Podlasiu. Pochodził ze zubożałej rodziny ziemiańskiej, a przez matkę był spokrewniony z największymi rodami szlacheckimi. W domu pielęgnowano tradycje patriotyczne i kult dla rycerskiej przeszłości przodków.

Przyszły pisarz pobierał nauki w Warszawie, najpierw w gimnazjum realnym, później w Szkole Głównej. Po roku studiów medycznych przeniósł się na wydział filologiczno-historyczny. W tym czasie zadebiutował jako dziennikarz, drukując pod pseudonimem „Litwos” felietony w prasie warszawskiej.

Przejęty pozytywistycznymi ideami pracy u podstaw, z zapałem właściwym młodości walczył o szkoły publiczne, podręczniki i tanie książki dla chłopów, o sieć ochronek dla dzieci, o podniesienie poziomu rolnictwa.

W 1872 roku ogłosił drukiem swą pierwszą powieść *Na marne*, w której krytycy dostrzegli rodzący się talent literacki. Opublikował też *Humoreski z teki Worszytły*. Przede wszystkim jednak był dziennikarzem i utrzymywał się z wykonywania tego zawodu. Kupił nawet do spółki z kolegami pismo „Niwa”, w którym prowadził dział literacki. W „Niwie” ukazały się jego trzy nowele: *Stary sługa*, *Hania* i *Selim Mirza*.

Ta ostatnia została wydrukowana, kiedy Henryk Sienkiewicz przebywał w Ameryce Północnej. Wyjechał tam w 1876 r. wraz z grupą przyjaciół, wśród których była Helena Modrzejewska – najwybitniejsza aktorka polska XIX w. Plonem amerykańskiej podróży były *Listy z podróży do Ameryki* drukowane w „Gazecie Polskiej” i dwie nowele: *Latarnik* i *Wspomnienie z Maripozy*. Wielkie wrażenie wywarły na pisarzu ogromne przestrzenie „Nowego Świata”, twardzi, odważni ludzie i los Indian rugowanych przez białych osadników z ich ziem. We wstrząsającej noweli *Sachem* – historii jedyne ocalałego z rzezi indiańskiego dziecka, syna wodza Czarnych Węży – pisarz dostrzegł podobieństwo losów zniewolonych narodów: Indian i Polaków.

Sienkiewicz wrócił do kraju w 1879 roku. Nadal utrzymywał się z pracy dziennikarskiej. Mieszkał w Warszawie. Po długich staraniach ożenił się z Marią Szetkiewiczówną. Łączyła ich wielka miłość. Niestety, zaledwie po czterech latach małżeństwa Maria zmarła. Pisarz został z dwójką małych dzieci. Był na tyle atrakcyjną „partią”, że szybko zaczęto go swatać i może trochę pod wpływem tych namów Sienkiewicz ożenił się po raz drugi z Marią Romanowiczówną. Ten związek nie przetrwał nawet kilku miesięcy – z podróży poślubnej państwo młodzi wrócili osobno.

CZAS I MIEJSCE AKCJI

Wydarzenia noweli rozgrywają się w latach **70. XIX wieku**, w okresie nasilenia akcji germanizacyjnej, którą przede wszystkim objęto szkoły. Miejscem akcji jest **Poznań**, a konkretnie dom, w którym mieszkają Michaś i pan Wawrzynkiewicz, oraz szkoła, o której opowiadają. Matka chłopca wraz z jego młodszą siostrą, Lolą, mieszkają w rodzinnym majątku, w **Zalesinie**.

BOHATEROWIE UTWORU

Pewniak
na teście.

Pan Wawrzynkiewicz – narrator, spisał w pamiętniku wspomnienia o swoim podopiecznym i uczniu – Michasiu. Zajmuje się chłopcem od sześciu lat.

Michaś – jedenastoletni chłopiec, Polak. Delikatny i wrażliwy chłopiec, uczęszcza do niemieckiej szkoły, nie radzi sobie jednak z językiem.

Pani Maria – wdowa, ma dwójkę dzieci: Michasia i Lolę. Ma bardzo duże wymagania w stosunku do syna, kocha go, jednak wiąże z nim zbyt wielkie nadzieje.

nauczyciele niemieccy – przywoływani tylko przez Wawrzynkiewicza, odnoszący się z pogardą do Polaków, bezduszni i bezwzględni.

PLAN WYDARZEŃ

1. Ciężka praca Michasia – jednego z uczniów pruskiego gimnazjum.
2. Podobieństwo chłopca do matki.
3. Stosunek pani Marii do syna.
4. Szkolne sukcesy i porażki Michasia.
5. Kłopoty z niemieckim akcentem.
6. Rozterki Michasia spowodowane szyderczymi uwagami niemieckich nauczycieli na temat polskiej historii i kultury.
7. Coraz więcej nauki – pogorszenie się stanu zdrowia chłopca.
8. Wydalenie Michasia z gimnazjum – **punkt kulminacyjny**.
9. Ciężka choroba i śmierć Michasia.

SPIS TREŚCI

<i>Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela</i>	7
--	---

Opracowanie

Życiorys Henryka Sienkiewicza	21
Tło historyczne noweli	22
Co jest tematem utworu?	23
Wyjaśnienie tytułu utworu	23
Czas i miejsce akcji	24
Bohaterowie utworu	24
Plan wydarzeń	24
Streszczenie	25
Charakterystyka postaci	26
Michaś – główny bohater noweli	26
Pan Wawrzynkiewicz – bohater pierwszoplanowy, narrator	27
Pani Maria – matka Michasia – postać epizodyczna	28
Nauczyciele niemieccy	28
Problematyka	29
Narracja w noweli	30
Indeks komentarzy do tekstu	30

STRESZCZENIE

WAŻNY CYTAT

OPRACOWANIE

CHARAKTERYSTYKA

PROBLEMATYKA

Lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce

Pewniak
na teście

Najnowsze wydania zawierają odpowiedzi
na pytania z podręczników i testów

1 MIEJSCE
W RANKINGU
MEN

GREG[®]
WYDAWNICTWO

31-979 Kraków
ul. Klasztorna 2B

księgarnia internetowa
www.greg.pl

tel. 12 644 98 90
(w godz. 8.00 - 17.00)

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.